

Opavou projížděl Pony expres podesáté, letos to byl již 34. ročník

Přestože letos proběhl třicátý čtvrtý ročník Pony expresu a mohli bychom předpokládat, že o něm již všechno víme, rozhodli jsme se dát v Opavském přírodovědném zpravodaji slovo MUDr. Miroslavu Kozelskému. Člověku, který se zasloužil o to, že se tato slavná akce - doprava pošty pomocí jezdců na koních, dostala i do Opavy. V rozhovoru nás seznámí s historií i současností této jízdy. Je velmi zajímavá, ale posuďte sami.

Jaká je stručná historie pošty Pony expremem v USA?

V 19.století USA zažily bouřlivý vzrůst; v důsledku průmyslového rozvoje a rozšiřování obchodu docházelo i k migraci obyvatelstva. Statisíce zájemců o farmaření se vydávalo na západ hledat neobsazenou půdu a když v polovině století byla v Kalifornii objevena ložiska zlata, vyrazily na cestu další davy dobrodruhů. Na západě závratným tempem vyrostla velkoměsta Los Angeles, San Francisco a Sacramento. Potřeba v mezích možností co nejrychlejšího spojení s průmyslovým východem a naopak se stala palčivým problémem, neboť společnost Wels Fargo se svými dostavníky a doručovací dobou tří měsíců prostě už vyhovovat nemohla. Proto v roce 1860 kalifornský senátor Wiliam Gwin dohodl se společností Russel, Major a Wadd přepravu pošty v sedle formou jakési štafety. Zásilky o váze 10 - 15 kg , které se ukládaly do kožené "deky přes sedlo" s kapsami, zvané mochilla.

Jeden ze slavných a velmi úspěšných jezdců byl i Buffalo Bill, krerý mimochodem se svou Wild West Show v roce 1906 vystupoval v Opavě.

Předávka na polské hranici.

Statistika:

Délka trasy - 3.200 km

Na trase bylo 190 stanic s 500 koňmi na střídání.

300-400 zamětnanců stanic.

Vzdálenost mezi stanicemi byla v průměru asi 20 km.

Průměrný věk jezdců byl 18 let (přednost mají sirotci).

Týdenní plat činil 25 dolarů (dvojnásobek průměrného dělnického platu).

Jezdci dorazili na Dolní náměstí.

Průměrná rychlost jízdy činila asi 20km/hod.

Jezdec na svém úseku vystřídal asi 10 koní.

Výměna koní trvala asi minutu.

Traťový rekord: Doručení nástupního projevu Abrahama Lincolna - Robert Halsam projel celou trasu za 7 dní a 17 hodin, (jezdci to brali trochu jako sport, i když vzhledem k poměrům dost nebezpečný).

Hlavní trasa St. Joseph - Sacramento fungovala 18 měsíců

Jezdci uskutečnili (dohromady v obou směrech) 305 jízd, t.j. 650 000 mil a přepravili 34 753 zásilek.

Poštovné za půluncovou zásilku činilo 5 dolarů (dnes asi 120 dol.). Nejednalo se tedy o záležitost zrovna levnou; gro přepravované pošty tvořila obchodní korespondence a zprávy pro noviny na obou pobřežích.

Umíráčkem Pony Expressu zazvonil zvonek nově zřízeného telegrafu. Pony Express tedy nedosáhl na slíbenou vládní podporu (nepřipomíná vám to něco?) a zkrachoval s dluhem 200 000 dolarů. A že to tehdy byly peníze!

Ještě dlouho ale přežívaly různé boční linky, které přepravovaly poštu z odlehlých oblastí k telegrafním stanicím. Tak trochu něco podobného je ta naše Slezská větev Poznaň - Opava - Suchdol n.O., kde se napojíme na hlavní trasu.

Kdy se uskutečnila tato jízda poprvé u nás? A kdy ses tys jel Pony Express poprvé?

Počátkem osmdesátých let se v Suchdole nad Odrou kolem "Hospodáře" Milína Kašpárka dala dohromady skupina milovníků western ridingu a historie Divokého západu. Časem došlo ke kontaktu s podobnou partou nadšenců z Mníšku pod Brdy a začalo se uvažovat o nějakém způsobu, jak dopravu pošty zopakovat. Nejdříve se přemýšlelo o imitaci Wels Farga, tedy non stop jízda dostavníku s přepřaháním koní, ale posléze dostala přednost varianta Pony Expressu. Symbolický okruh kolem Mníšku pod Brdy uskutečnili místní kovbojové už v roce 1983.

S polskou ekipou.

Pak měl kamarád Jindra Bílek možnost navštívit muzeum Pony Expressu v St. Joseph a domů se vrátil s hotovým plánem. Cestu mezi Suchdolem a Mníškem rozdělil na přibližně dvacetikilometrové úseky, určil místa předávek (jak pravil: Budou to hlavně hřbitovy a kostely; z hospody může být zítra agitační středisko), a na westernových závodech v Emauzích u Vražného zahájil nábor jezdců. To, že jsem se mohl přihlásit i já, v té době koně nemaje, mi umožnil Dr. Jordán, který mi na tuto akci zapůjčil koně Afirmeda, se kterým například reprezentoval republiku na military v Cáchách.

Jana + Betty otevírají poštu.

Tedy vzácné a drahé zvíře. Důvěra mě potěšila. A tak 13.září 1985 vyrazila první dvojice jezdců z Mníšku pod Brdy. My s Mirkem Koláčkem jsme přebírali poštu v Bobrové v pátek 13. o půlnoci u hřbitova (viz určování míst předávek - to se nedá vymyslet). Mimochodem, trasu s námi odběhl jako indiánský běžec opavský olympionik Jiří Sýkora, který v sobotu běžel v Praze závod na 5km a po nočním "tréningu" zaběhl svůj nejlepší čas ve zmíněném roce.

A pak jsem s pár přestávkami vozil v sedle poštu až do roku 2007. Pak už jsem neměl vhodného koně, naštěstí se našli další zájemci a já se věnuji organizaci.

Vyjmenuj další opavské jezdce, kteří ze počátků Pony expressu účastnili?

Na hlavní trase ještě z Opaváků jezdili zakládající člen MVDr. Mirek Koláček (nejstarší žijící horse messenger, nyní již v jezdeckém důchodu), Mirek Schindler a Lojza Šván.

Jak se objevil Pony express v Opavě a co to obnáší pro běžného návštěvníka otevření Post

Kolem roku 2.000 se podařilo navázat kontakt s polskými jezdci, kterým jsme pomohli s organizací jejich Pony Expressu a tak vznikla a příští rok se odjela boční "Slezská" větev vedoucí přes Opavu, kde se nám díky zájmu a pomoci magistrátu podařilo založit tradici včetně Post Office PE. Na naší straně aktuálně jezdí Mirek Schindler, Luděk Pavera, Ivo Ambroz, David a Bára Hanáková, poslední úsek Fulnek - Suchdol pak suchdolští Marta Matulová a Honza Valchař.

Když zájemce o poštu přepravovanou v mochille přijde k Post office, má možnost koupit si speciální pohlednici a požadovat přepravu na další poštovní stanici PE podle vlastní volby (letos směr Německo). Mohl ofrankovanou poštu poslat třeba do Beaver City u Jihlavy, Stříbrné Lhoty, nebo Dolní Poustevny na hranicích. Zákazník má zaručeno speciální razítko minimálně vstupní a výstupní Post office. Na určeném místě postmaster PE odnese zásilky na státní poštu, která je už běžnou cestou dopraví k adresátovi.

Cowgirl Lady Fox a spíkr Darja, ozdoby akce.

Podobný postup se týká pošty ,která odejde z Německa - možnosti Sebnitz, anebo Rütenbrock na holandských hranicích. U těchto pohlednic si ale zaplatí zákazník 40 Kč, v případě adresy mimo EU 50 Kč, ze kterých potom němečtí poštáři hradí porto na německých státních poštách. Zajímavé je to hlavně pro zájemce o historii USA a filatelisty - právě kvůli těm zajímavým razítkům.

Můžeš nám stručně představit osoby, které se podílejí na programu než přijede pošta?

Samozřejmě se nejedná jen o jezdce. Rovnocennou složkou PE jsou také postmasteri. odpovídající za příjem a odbavení pošty. Jirka Gill, bývalý učitel, ing. Jiří Šťastný, který přednášel konzervátorství a vojenskou historii na Slezské univerzitě (bohužel už není mezi námi), Inka Jirková, bankovní úřednice, Betty Adamcová, známá šéfka oblíbeného Wee West Clubu, která se po delší pauze k poště letos opět vrátila, Jana Binarová, bývalá učitelka mateřské školy a později pokladní i průvodkyně na zámku Hradci, Kamil Knězek, řidič sanitky. Je vidět, že Pony Express dokázal přitáhnout lidi různých profesí, ale holt romantiků.

Nesmíme zapomenout na dlouholetého obětavého řidiče doprovodného vozidla Vaška Tolocha.

Country kapela TARANTULE, už tradiční součást Pony Expressu.

Také nás už léta hudbou doprovází provází country kapela TARANTULE, slovem spíká Jiří Hubert a Darja Narovcová. Program zpestřuje práci s kolty a bičem Jirka "Vlče" Martínek, letos zastoupený Lady Fox.

Prostě za tu dobu sehraný tým.

Je to pěkná tradice, na které by se nemělo nic měnit. Přesto možná uvažujete o nějaké změně v trase nebo v programu?

Změny trasy nepřipadají moc v úvahu. Vzhledem k tomu že celá měří přes dva a půl tisíce kilometrů a vede přes čtyři státy (Hlavní linka Košice - Rüttenbrock na holandských hranicích) by mohly jakékoliv úpravy přinést značné komplikace. Ale pro oživení jsme už druhý rok otevřeli poštu na trampském festivalu Eldorado v Sosnové a jezdec PE dovezl zásilky odtamtud na Dolní náměstí, kde je předal opavskému postmasterovi. Takže vznikla vlastně neoficiální boční větev.

Pošta Československého, nyní Evropského Pony Expressu funguje už 34 let, což určitě neproběhlo pokaždé hladce. Vzpomínáš na některé problematické situace?

Jistě. Památný je třeba rok 2002 kdy záplavy postihly i povodí Labe a přes jeden německý most přešel jako poslední jezdec Pony Expressu přes zákaz policie. Když se mu pokoušeli zabránit ve vjezdu na most, přes který se už téměř valila voda, zařval na ně, že veze poštu a že to spěchá. Prošlo mu to. Nebo loupež zásilek, kdy dvě děvčata odlákala jezdce od koní pod záminkou žádosti o pomoc při vyprošťování přívěsného vozíku. Zatímco chlapi tlačili, "lupiči" jim sebrali mochillu. Samozřejmě to bylo jen jako, poštu vrátili, ale ta ostuda... Od té doby je jasné, že jezdec vezoucí mochillu se od ní nesmí vzdálit ani na chvíli.

Jiří Gill, původně postmaster, nyní permoník.

Koně i jezdci byli vždy předmětem obdivu dívek.

Doyen PE MVDr. Mirek Koláček, zakládající člen a jezdec prvního ročníku PE a Mirek Schindler, jezdec letošního ročníku. Kdo bude jezdcem příštího ročníku?

Někdy se jedná vlastně o maličkost, ale zdržující. Také jsme jednou s Mirkem Schindlerem čekali na předávce hodně dlouho, jelikož koně z úseku před námi odmítli přejít jakýsi chatrný most. V předminulém ročníku jsem na Hradci viděl, jak jezdec s poštou cválá podél Moravice; kůň se něčeho lekl, uskočil k řece až na kamennou navigaci kde mu uklouzly nohy a skácel se do řeky i s poštou a jezdcem, kterého poněkud přilehl. Pošta byla naštěstí dobře zabezpečená, jezdec méně. Žebra se mu sice pak hojila půl roku, ale svůj úsek dokončil včas.

Před pár lety zmizelo polskému postmasterovi auto, ve kterém měl uloženy zásilky k předání na státní poštu v Poznani. Dost dlouho trvalo, než zjistil, že auto není ukradeno, ale že mu ho odtáhli policisté, jelikož na oslavě ukončení trasy blbě parkoval. Než se věc vysvětlila, pěkných pár dní uběhlo, pošta nechodila k adresátům a nespokojení zákazníci nadávali mně. Víte jak jsem byl rád, když dopisy přišly? Tragicky mohla skončit nehoda minulý rok. Na úseku Raškov - Kralupy poblíže Velvar je opuštěné německé letiště z druhé světové války, přes které se běžně jezdilo. Ovšem tentokrát se děvčata i s koňmi propadla do podzemního bunkru. Naštěstí se to odbylo bez většího zranění; jen dámy chtějíc správně dodržet historickou věrnost jely bez mobilů, takže sehnat pomoc dalo trošku práci a celkové zdržení asi čtyři hodiny. No a letos se slovenští jezdci narazili v Žilině na větší dopravní nehodu, kterou jim policisté nařídili objet a vyslali je do ulic, které neznali. V noci. Takže poněkud bloudili a pár hodin naskočilo.

Stačí?

Pokud nedejde k nějakým zásadním problémům, za dva roky oslavíme dvacátý průjezd Pony Expressu Opavou. Doufáme, že za pomoci přátel a Magistrátu bude stejně slavnostní, jako ten desátý.

A k tomu, jak praví původní přísaha jezdců Pony Expressu, nám dopomáhej Bůh a vzhledem k názvu Zpravodaje i příroda.

. Fotí polská delegace.

Bořík Frýba, tradiční tvůrce vtipných pohlednic PE s manželkou.

Otázky pro Miroslava Kozelského připravili

Milan a Jakub Kubačkovi

Fotografie: Jiří Pecháček, Jirka Vlče Martínek, Bořík Frýba, Milan Kubačka

